

er almindeligt for jubilæumsskrifter.

Indledningsvis præsenteres nogle centrale træk i organisationens udvikling, herunder væsentlige ændringer omkring fangstmetoderne. Hovedindholdet udgøres dog af 14 portrætter af fiskere, der er medlemmer af organisationen, og som kommer fra forskellige egne af landet. Takket være denne disposition er det muligt at få mange facetter med – fra produktion til politik. Dette reflekteres i de enkelte portrætter, hvor tekniske, økonomiske, familiære, sociale samt organisationspolitiske forhold belyses.

Det fremgår ganske klart, at erhvervet har undergået store forandringer i efterkrigstiden, og man får også en fornemmelse af, at erhvervet på sæt og vis er blevet mindre barsk. Det betyder langt fra, at man ikke er blevet stillet overfor store problemer. Således har den nationale og internationale regulering samt den tiltagende forurening givet fiskerne problemer, som tidligere var enten ukendte eller af mindre betydning. Nogle af fiskerne erkender dette. Hvordan man skal håndtere det, er der imidlertid ingen, der vover at give et svar på.

Ved den valgte fremgangsmåde har forfatterne rettet en stor del af opmærksomheden mod selve næringen og dens udøvere, og foreningen og dens betydning træder i baggrunden. På den måde frigør man sig fra traditionen om at hyldede erhvervsledere og »store sønner«. Men det er et spørgsmål om ikke netop lederne må have spillet en væsentlig rolle, når nu selve organisationsapparatet har været svagt udviklet, og når individualismen i erhvervet er udbredt.

Når udøverne for alvor kommer til orde, kan der opstå andre problemer. Vi hører mest om dansk fiskeri nogle årtier tilbage. Det skyldes, at der først og fremmest tegnes et billede af ældre

fiskere, der for en dels vedkommende ikke længere er erhvervsaktive. Der er her et dilemma. De ældre fiskere har meget at fortælle, og de kan så at sige dække en lang historisk periode, men det er ungdomsårene, der står stærkest i erindringen. Det har den pris, at de aktuelle forhold ikke kan indfanges samtidig.

Karsten Ronit

Poul H. Moustgaard (udg.): *At vove for at vinde, Dansk fiskeri skildret af A. J. Smidth 1859-63*. (Dansk Fiskerimuseum, 1987). 247 s., 168,- kr.

For omkring 130 år siden manglede man i statslig regi fuldstændig en oversigt over forholdene indenfor fiskeriet. Til at kortlægge disse ansattes noget så odiøst som en skuespiller – A. J. Smidth – til at besøge de forskellige fiskerilokaliteter bortset fra Limfjorden. Han leverede så i perioden fra 1859 til 1863 beretninger om forholdene, og han beskæftigede sig sandelig med et utal af spørgsmål. Kommissoriet var imidlertid bredt, så embedsmændene klagede ikke, og man kan godt sige, at Smidth efterhånden blev en ekspert vedrørende dansk fiskeri. Han blev både fiskernes mand i staten og statens mand blandt fiskerne.

Hensigten med at få kortlagt »fiskerierne« var at udforme en omfattende lovgivning, og det lykkes også omend det først sker en del år efter Smidths rejser. Man ønsker fra administrativt og politisk hold at ophjælpe fiskeriet – ikke blot fordi fiskerne som sådan skal hjælpes, men fordi der økonomisk er gevinster at hente ved erhvervets udvikling. Smidth deler helt denne opfattelse, og er bl.a. en kanal for fiskerne, når lokale forbedringer og små eksperimenter skal iværksættes.

Det skorter helt og aldeles på pro-

blemstillinger og hos Smidth er enhver systematik fraværende. Men det er afgjort en vigtig kildesamling, og den er enestående for sin tid – tiden umiddelbart før overgangen til en større statslig indsats og fiskernes interesseorganisering.

Karsten Ronit

Steffen Elmer Jørgensen (ed.): *From Scandinavia to America. Proceedings from a Conference held at Gl. Holtegaard.* (Odense University Press, 1987). 377 s., 195,20 kr.

I 1983 holdtes en international konference med godt 30 deltagere fra USA, Sverige, Norge og Danmark, – desværre var ingen med fra den efterhånden højtestimerede gruppe i Århus – om emnet emigration til og immigration i USA. Bogen er en samling af 20 oplæg fra konferencen, de er inddelt i fire hovedemner: den danske side, overfarten, den amerikanske side generelt og emigranternes oversøiske presse.

Erik Helmer Pedersen indleder samlingen med et kort resumé over forskningssituationen både emne- og forfattermæssigt.

Der er i samlingen en række meget spændende indlæg. Jeg vil fremdrage tre, Steffen Elmer Jørgensens om den tidlige udvandring fra Lolland-Falster og Møn fra 1830-71, fordi det er første gang, at nogen har prøvet at arbejde systematisk med emigrationen før det righoldige kildemateriale kom efter udvandrerloven fra 1868. – Wisconsinprofessor Allan G. Bagues undersøgelse om den etniske farmer i Middle West er interessant, fordi der næsten ikke findes amerikanske undersøgelser om agrarimmigranterne. Den sidste i mit udvalg er Thorvald Hansens redegørelse for det danske immigrantarkivmateriale fra ca. 150 amerikanske, canadi-

ske og danske samlinger, som man siden 1979 har været ved at køre på arkivkort, og hvis der kommer bevillinger, gerne vil arbejde videre med. Th. Hansen er ansat på Grand View College i Des Moines i Iowa og gør nøjere rede for de overvejelser og principper man havde og har gjort sig ved indsamlingen og registreringen, som er foregået i nært samarbejde med det danske immigrantmuseum i Elk Horn i Iowa.

Tilbage til Elmer Jørgensens lille studie. Forarbejdet dertil var ikke færdigt, da det skulle fremlægges, og den til tider lidt fragmentariske karakter skyldes sikkert dette forhold. Indledningsvis bliver der kort talt om de muligheder, man har, for at finde frem til emigranter, før de officielle registreringer finder sted. Hovedkilden bliver pasprotokollerne for Lolland-Falster, hvor godt 1100 er opført. Resten må man gætte (!) sig til ved hjælp af kirkebøger og lægdsruller. Det bliver til lidt løs og tynd snak uden dokumentation, der munder ud i resultatet, at der ialt udvandrede ca. 3000. Elmer mener efter en socioøkonomisk undersøgelse af øernes beboere at kunne konstatere, at denne tidlige emigration skyldtes to ting, for det første et personligt initiativ med afsmitningseffekt, hvor en familie typisk tager venner og bekendte med, og for det andet idealistiske og ikke økonomiske grunde. Belæg for det sidste skulle vi kunne finde i den kendsgerning, at der var arbejdspladser nok på Lolland-Falster, siden man allerede sidst i perioden begyndte at importere arbejdskraft til området først fra Sverige og bagefter fra Polen. Så vidt mig bekendt var disse indvandrere, der tit kun var sæsonarbejdere, meget dårligt lønnede, pengene kunne aldrig have slået til til at brødføde de udvandrede familier. Derfor er jeg ikke helt sikker på, at det var idealismen, der drev folk